

Situació

S'ubica a la comarca de l'Alt Maestrat, forma part dels contraforts de l'extrem sud corresponents a la serra d'En Seller. Es localitza en el full 570, corresponent a Albocàsser, de l'Institut Geogràfic Cadastral, exactament entre X+744615.9675 y Y+4478163.752 del meridià de Madrid i en les coordenades UTM.

El jaciment es troba a la zona superior d'un escarpament o faralló rocós, al vessant meridional del qual s'em-

L'ASSENTAMENT MESOLÍTIC FINAL I NEOLÍTIC ANTIC DEL CINGLE DEL MAS NOU

(ARES DEL MAESTRE, ALT MAESTRAT, CASTELLÓ)

CARME OLÀRIA

Laboratori d'Arqueologia Prehistòrica
Universitat Jaume I de Castelló

placen una sèrie d'abrics menuts oberts a una àmplia esplanada, el suau pendent de la qual es troba travessat pel camí de ferradura que comunica la masia de l'anomenat Mas Nou, a uns 50 metres del jaciment, amb el brollador natural de la font de la Castella, situada a 200 metres de la masia indicada, en direcció oest. Per l'oest i el sud, limiten els barrancs dels Cirerals i el Molero, els cursos dels quals queden a escassa distància de l'assentament prehistòric. El jaciment del Mas Nou es troba en un entorn vegetal significat per un bosc residual d'alzina (*Quercus ilex* sp. *rotundifolia*) (Fig. 1). Si bé, el dominant vegetal de carrasca es mescla amb roure menut i, fins i tot, algun ginebre. La zona resguardada, orientada al migdia, reuneix unes condicions òptimes per a l'assentament humà, tant per la idoneïtat de la seua ubicació i la frondositat de la seua vegetació, com també per la riquesa



Figura 1. Vista general del Jaciment.

sa aqüífera, hui encara testimoniada pel brollador de la denominada font de la Castella i pel brollador-pou de Mas d'En Llorens. Així doncs, tot el conjunt paisatgístic ens presenta unes característiques que reflecteixen un ecosistema privilegiat per a l'ocupació humana. L'altitud sobre el nivell del mar és de 900 metres.

Geologia

El marc geològic pertany al Cretaci. La morfologia càrstica es reconeix per l'existència de dolines permanents, juntament amb una important xarxa hidrogràfica desenvolupada en el quaternari. L'aplanament s'hi registra per damunt dels 1.100 metres sobre el nivell del mar, es troba traspasat per profundes valls de xarxa fluvial, amb una típica morfologia d'escalonaments en V, en funció o no de l'existència de trams litològics més consistents (calcaris), intercalats en la sèrie margosa predominant.

Excavacions

El jaciment es va excavar per primera vegada al juny de 1986, i els seus resultats es van publicar el 1988. Des del 1999 fins al 2003 s'hi van reiniciar noves intervencions en extensió, la qual cosa ens va permetre establir la datació, seqüència estratigràfica, naturalesa de les ocupacions humanes, i realitzar el descobriment de l'enterrament col·lectiu.

Fases i cronologia

Al jaciment es van identificar dues fases d'ocupació: la fase I, corresponent al moment d'ocupació dels nivells N-1 i N-2, i la fase II, pertanyent als nivells N-3 i N-4.

La fase I pertany a un neolític antic i la fase II a un mesolític final de geomètrics.

La cronologia d'aquest assentament mesoneolític a l'aire lliure del Cingle del Mas Nou correspon a una evolució contínua dins del VII mil·lenni, que segons els resul-

tats de la datació, és: 6800 ± 70 BP; 6900 ± 70 BP i 6560 ± 130 BP.

Enterrament

En la fase II, corresponent al moment mesolític final, s'hi va trobar una tomba col·lectiva amb dos tipus d'enterrament, un primari per a l'adult masculí situat en decúbit supí, que conservava tota la connexió anatòmica, i sobre aquest, una inhumació secundària de la resta dels individus. (Fig. 2). El nombre mínim d'individus hi era de 6 espècimens, si bé en un primer estudi s'indicava l'existència de 9, l'última revisió de totes les restes ofereix amb seguretat l'existència d'un home d'entre 25-35 anys, una dona de 20-25 anys, un indeterminat d'1 any, junt amb un altre indeterminat d'entre 1 i 2 anys d'edat, un xiquet de 3 o 4 anys, un altre xiquet de 4 a 6 anys i un indeterminat de 5 a 6 anys.

Per tant, en la mateixa tomba es van dipositar 6 individus: dos adults, un home i una dona; a més de 4 infants, dels quals només se n'ha pogut determinar el sexe masculí a dos. En un estudi anterior (Gómez, 2007) s'hi van identificar 9 individus: 3 adults, 1 juvenil, 4 infants i 1 perinatal. La reducció del nombre d'individus es deu a la consideració de l'anomenat crani 44 com un altre adult masculí, atesa la robustesa que presenta, però en realitat es tracta del crani de l'individu adult femení, i les restes assignades a l'existència de l'individu juvenil també s'atribueixen a la mateixa dona adulta. Cap dels subadults ni cap de les restes de la dona adulta presenta alteracions morfològiques a causa de patologies, per tant, la seua mort degué estar associada a alguna malaltia aguda i infecciosa que no va produir alteracions a nivell ossi. No



Figura 2. Tomba col·lectiva. Fase II.



Figura 3. Lesió crònica. Fusió de l'articulació sacra ilíaca amb el coxal esquerre.

obstant això, l'home adult presenta una fractura consolidada en el terç distal del cúbit esquerre, però que no afecta el radi, que sens dubte estaria associada a alguna caiguda o a frenades de colps amb el braç. Així mateix, aquest individu presenta una fusió de l'articulació sacroilíaca amb el coxal esquerre i, encara que aquesta fusió és pròpia del sexe masculí, hi anava acompanyada d'una depressió en l'ala ilíaca d'uns 7 cm de diàmetre, aproximadament, a nivell de la pala ilíaca esquerra, produïda



Figura 4. Bola d'almangra en el globus ocular de l'adult masculí.

per una lesió crònica de compressió produïda per un hipotètic aneurisma aortilíac o bé una ptosi renal esquerra que exercia una compressió continuada (Fig. 3).

Les inhumacions d'aquesta tomba permeten establir relacions de parentiu dins del conjunt funerari, igual que establir relacions biològiques entre poblacions, com els marcadors que indiquen la flexió continuada de les cames que han comportat variacions a nivell de l'epífisi distal de la tíbia i el tars.

Finalment, hi destaquem l'ull postís, realitzat amb una bola d'almangra, que es va introduir en el globus ocular de l'adult masculí. L'estudi realitzat sobre la seua òrbita indica que molt probablement aquest ull postís el va portar ja en vida i no es va deure a una introducció *post mortem* (Fig. 4).

Territori artístic

Una altra de les característiques del màxim interès que presenta l'assentament de Cingle del Mas Nou és la seua ubicació dins d'un entorn significativament ric en jaciments d'art rupestre, dels quals cal destacar l'important conjunt del barranc de Gasulla, amb la Cova Remigia, a 500 m del jaciment citat; el Racó Gasparo, el Racó Molero, a escassos 60 m de Cingle del Mas Nou, Mas

Blanc, Mas del Cingle i Villarroches, aquest últim a la major distància, encara que es troba aproximadament a menys de dos mil metres.

Amb uns nivells de ceràmiques llises i impreses cardials que s'assenten sobre un nivell mesolític d'indústries lítiques geomètriques caracteritzat per la presència de trapezis, creiem que pot servir de pauta o d'horitzó delimitador d'algunes de les expressions artístiques manifestades en els distints abrics rupestres del seu entorn territorial, amb la qual cosa la prossecció de la seua investigació pot aportar noves bases d'interpretació a la problemàtica cronològica de l'art rupestre del denominat estil llevantí.

Bibliografia

- GÓMEZ PÉREZ, J. L. (2004): «Yacimiento del Cingle del Mas Nou (Ares del Maestre, Castellón). Informe antropológico» (en premsa).
- GUSI, F.; MURIEL, S. i OLÀRIA, C. (coord.) (2008): *Nasciturus, infans, puerulus vobis Mater Terra*. Ed. Diputació de Castelló, Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques, 710 p.
- OLÀRIA, C.; GUSI, F. i DIAZ, M. (1987/1988): «El asentamiento neolítico del Cingle del Mas Nou (Ares del Maestrat, Castellón)». *Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonenses*, 13. Ed. Diputació de Castelló, Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Castelló, p. 95-170.
- OLÀRIA, C. (2002/2003): «La muerte como rito trascendental. Los rituales funerarios del epipaleolítico-mesolítico y su probable influencia en el mundo megalítico». *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Castelló*, 23. Ed. Diputació de Castelló: Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques; Servei de Publicacions, Castelló, p. 87-108.
- OLÀRIA, C. i GÓMEZ, J. L. (2006): «Hallazgos antropológicos del 12000 al 7000 BP en Ares del Maestre (Castellón)». *Actas Jornadas de Antropología Física y Forense. Alicante, 29-30 junio 2006*, Instituto de Cultura Juan Gil-Albert, Alicante, p.47-56.
- OLÀRIA, C. (2008): «Restos y tumbas infantiles y juveniles en la Prehistoria europea: del Musteriense al Mesolítico». *Nasciturus, infans, puerulus vobis Mater Terra*. Ed. Diputació de Castelló: Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques, Castelló, p. 387-472.
- RUIZ, J.; NEKANE, M.; CAPILLA, L. i SUBIRÀ, M. E. (2009): «Informe antropológico de les restes humanes exhumades al Cingle del Mas Nou (Ares del Maestre, Castelló)». Barcelona (en premsa).